הִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן נח

(ט) שִׁעוּר שָׁעָה (ג) אַחַת קֹדֶם שֶׁיַּעֲלֶה כָּל גּוּף הַשֶּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ (מיימוני פ״א (ס״ל)): **ב** [ה]אִם לֹא קָרָא אוֹתָהּ קֹדֶם הָנֵץ הַחַמָּה, יֵשׁ לוֹ (י) לְהַקְדִּים לִקְרוֹתָהּ (ג) (יא) בְּמֶהֱרָה כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל: **ג** * [ו]וּמִי שֶׁהוּא (ד) (יב) אָנוּס, כְּגוֹן שֶׁהָיָה (יג) מְשַׁכֵּים לָצֵאת לְדֶרֶךְ בִּמְקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְטִים, שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד וְלֹא לְכַוֵּן אֲפִלּוּ פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה וַאֲפִלּוּ * עַד [עַל] לִבָּהּ, [ז]אוֹ שֶׁבְּנֵי הַשַּׁיָּרָא (קראבאנא בְּלַע״ז) הוֹלְכִים מְהֵרָה וְלֹא יַמְתִּינוּ לוֹ (יד) כְּלָל, (טו) יָכוֹל (טז) לִקְרוֹתָהּ עִם בִּרְכוֹתֶיהָ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, דְּכֵיוָן שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר שַׁפִּיר קָרֵינַן בֵּיהּ 'יִבְקוּמְךָ' [ח]וְגַם שַׁפִּיר מִקְרֵי (יז) יוֹצֵר (ה) אוֹר. אֲבָל אִם אֵינוֹ בִּמְקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְטִים, וְגַם אֵין בְּנֵי הַשַּׁיָּרָא נָחְפָּזִים כָּל כָּךְ, אֲפִלּוּ יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ אַחַר שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר אֵינוֹ קוֹרֵא עַד שֶׁיִּגְיַע זְמַנָּהּ: **ד** [ט]אִם קָרָאהּ * מִשֶּׁעָלָה (יח) עַמּוּד הַשַּׁחַר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה אָנוּס, (יט) יָצָא (ו) בְּדִיעֲבַד. וְאִם קָרָאהּ

ה רַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם (ד״ה ומצינו). ו שָׁם בַּגְּמָרָא ח׳ (ע״ב) לְפָרוּשׁ הָרַ״ף (ב:). ז הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק א׳ מֵהִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע (ה״ב) וְהָרַשְׁבָּ״א (ה: ד״ה ולענין קריאה). ח רַבֵּנוּ יוֹנָה (כ: ד״ה אי נמי). ט הָרַשְׁבָּ״א (שם). י הָרַ״ף וְהָרַמְבַּ״ם שָׁם.

בַּאֵר הֵיטֵב

וּכְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ צִיצִית וּתְפִלִּין יְנִיחֵם וְיִקְרָא בָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ פָּרָשָׁה אַחֶרֶת אוֹ מִזְמוֹר תְּהִלִּים. לְבוּשׁ (ס״ב). וְכָתַב עוֹלַת תָּמִיד (סק״א) וְדַוְקָא אִם יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע אֲז לֹא יַפְסִיק עַל טַלִּית וּתְפִלִּין, שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב זוֹ אֶת זוֹ, אֲבָל בְּלֹאוֹ הָכִי יַמְתִּין, דְּכָל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין כְּאִלּוּ מֵעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר בְּעַצְמוֹ: (ג) אַחַת. וְיֵשׁ גּוֹרְסִין כְּמוֹ בְּשׁוּר שָׁעָה אַחַת וְכֵן עִקַּר. פְּרִי חָדָשׁ וּמִנְחַת כֹּהֵן (מבוא השמש מאמר א פ״ו). עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): **ב** (ג) בִּמְהֵרָה. מִכָּאן תּוֹכַחַת מְגֻלָּה לִבְנֵי אַשְׁכְּנַז שֶׁמְּאַחֲרִים מְאֹד קְרִיאַת שְׁמַע, וְאָמְרוּ חַזַ״ל (ע״י ילקוט ואתחנן תתלו) אִלְמָלֵא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל קַבָּלַת מַלְכוּת שָׁמַיִם דֵּי. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן פ״ט בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן כ״ב דָּנָהוֹן לְמִנּוֹעַ מִלְּשְׁתּוֹת הַתֵּי וְקָאָפְע בְּבֹקֶר קֹדֶם הַתְּפִלָּה בָּאֲסַפַּת חֲבֵרִים, עַיֵּן שָׁם: **ג** (יב) אָנוּס. וְהוּא הַדִּין (י) כְּשֶׁיֵּשׁ קְבוּרַת מֵת בְּעִיר, אוֹ מִילָה, אוֹ יוֹם עֲרֻבָּה דְּמַפְּשֵׁי בְּרָחֲמִים וְצָרִיךְ לְהַקְדִּים אֶת עַצְמוֹ, יָכוֹל לִקְרוֹתָהּ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר: (יג) מַשְׁכִּים. פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי לְהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב עַד הַזְּמַן מִשִּׁיְרָאָה, כְּגוֹן שֶׁצָּרִיךְ לָצֵאת לַדֶּרֶךְ, וְהוּא הַדִּין שְׁאָר עִנְיָנִים כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי כְּרַאֲיתָא בְּטוּר: (יד) כְּלָל. אִם יָרְצָה לִקְרוֹת בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ. וּמִיֵּרֵי דִּזְמַן הֲלִיכָתוֹ עִם הַשִּׁיָּרָא אוֹ בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה יִפְסֹק עַד סוֹף זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע: (טו) יָכוֹל וְכוּ'. וְגַם (יו) יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ אַחַר קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ: (טז) לִקְרוֹתָהּ. (יז) וְיֵינִיחַ תְּפִלִּין, (יח) וְלֹא יְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ הַזְּמַן דְּמִשִּׁיְרָאָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וַיַּכִּירֵנוּ וְכַנַ״ל בְּסִימָן ל׳ (סעיפים א, ג): (יז) יוֹצֵר אוֹר. (סק״ה) וּפְרֵי מְגַדִּים אַבְרָהָם (סק״ה) דְּאַיִן לוֹמַר יוֹצֵר אוֹר כָּל כָּךְ בַּהַשְׁכָּמָה, עַד שֶׁיָּכִיר בֵּין תְּכֶלֶת לְלֶבֶן, וְהוּא הַזְּמַן דְּעַד שֶׁיִּרְאֶה חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת הַנַ״ל, גַּם בְּבֹאוּר הַגְּרַ״א מְצַדֵּד כְּהַמְּגַן אַבְרָהָם. וּכְלֹאוֹ הָכִי צָרִיךְ לְכַתְּחִלָּה לְהַמְתִּין אִם יוּכַל, מַחֲמַת מִצְוַת תְּפִלִּין וְכַנַ״ל (ס״ק טז ובכה״ל ד״ה זמן): **ד** (יח) עַמּוּד הַשַּׁחַר. א]יֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא מְעַט קֹדֶם שֶׁהָאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר נִקְרָא מִשֶּׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְעַיֵּן בְּבֹאוּר הֲלָכָה (ד״ה משעלה). וְזֶה הַזְּמַן הוּא קֹדֶם הַזְּמַן דְּמִשִּׁיְרָאָה אֶת חֲבֵרוֹ הַנַ״ל בְּסָעִיף א׳: (יט) יָצָא. דְּמִקָּצָת אֲנָשִׁים קָמִים בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְלֹא יִזַּק כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם: (ט) שִׁעוּר שָׁעָה. וְיֵשׁ גּוֹרְסִין עִשּׂוּר שָׁעָה. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א שֶׁכָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר שְׁלִישׁ עִשּׂוּר שָׁעָה. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה כמו): **ב** (י) לְהַקְדִּים. דִּזְרִיזִין מַקְדִּימִין לְמִצְוֹת. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּר זֶה בֵּיחִידִי אוֹ לִקְרוֹת בְּלֹא תְּפִלִּין. וְעַיֵּן בְּסוֹף סִימָן מ״ו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה: (יא) בִּמְהֵרָה. מִכָּאן תּוֹכַחַת מְגֻלָּה לִבְנֵי אַשְׁכְּנַז שֶׁמְּאַחֲרִים מְאֹד קְרִיאַת שְׁמַע, וְאָמְרוּ חַזַ״ל (ע״י ילקוט ואתחנן תתלו) אִלְמָלֵא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל קַבָּלַת מַלְכוּת שָׁמַיִם דֵּי. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן פ״ט בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן כ״ב דָּנָהוֹן לְמִנּוֹעַ מִלְּשְׁתּוֹת הַתֵּי וְקָאָפְע בְּבֹקֶר קֹדֶם הַתְּפִלָּה בָּאֲסַפַּת חֲבֵרִים, עַיֵּן שָׁם: **ג** (יב) אָנוּס. וְהוּא הַדִּין (י) כְּשֶׁיֵּשׁ קְבוּרַת מֵת בְּעִיר, אוֹ מִילָה, אוֹ יוֹם עֲרֻבָּה דְּמַפְּשֵׁי בְּרָחֲמִים וְצָרִיךְ לְהַקְדִּים אֶת עַצְמוֹ, יָכוֹל לִקְרוֹתָהּ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר: (יג) מַשְׁכִּים. פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי לְהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב עַד הַזְּמַן מִשִּׁיְרָאָה, כְּגוֹן שֶׁצָּרִיךְ לָצֵאת לַדֶּרֶךְ, וְהוּא הַדִּין שְׁאָר עִנְיָנִים כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי כְּרַאֲיתָא בְּטוּר: (יד) כְּלָל. אִם יָרְצָה לִקְרוֹת בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ. וּמִיֵּרֵי דִּזְמַן הֲלִיכָתוֹ עִם הַשִּׁיָּרָא אוֹ בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה יִפְסֹק עַד סוֹף זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע: (טו) יָכוֹל וְכוּ'. וְגַם (יו) יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ אַחַר קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ: (טז) לִקְרוֹתָהּ. (יז) וְיֵינִיחַ תְּפִלִּין, (יח) וְלֹא יְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ הַזְּמַן דְּמִשִּׁיְרָאָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וַיַּכִּירֵנוּ וְכַנַ״ל בְּסִימָן ל׳ (סעיפים א, ג): (יז) יוֹצֵר אוֹר. (סק״ה) וּפְרֵי מְגַדִּים אַבְרָהָם (סק״ה) דְּאַיִן לוֹמַר יוֹצֵר אוֹר כָּל כָּךְ בַּהַשְׁכָּמָה, עַד שֶׁיָּכִיר בֵּין תְּכֶלֶת לְלֶבֶן, וְהוּא הַזְּמַן דְּעַד שֶׁיִּרְאֶה חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת הַנַ״ל, גַּם בְּבֹאוּר הַגְּרַ״א מְצַדֵּד כְּהַמְּגַן אַבְרָהָם. וּכְלֹאוֹ הָכִי צָרִיךְ לְכַתְּחִלָּה לְהַמְתִּין אִם יוּכַל, מַחֲמַת מִצְוַת תְּפִלִּין וְכַנַ״ל (ס״ק טז ובכה״ל ד״ה זמן): **ד** (יח) עַמּוּד הַשַּׁחַר. א]יֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא מְעַט קֹדֶם שֶׁהָאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר נִקְרָא מִשֶּׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה משעלה). וְזֶה הַזְּמַן הוּא קֹדֶם הַזְּמַן דְּמִשִּׁיְרָאָה אֶת חֲבֵרוֹ הַנַ״ל בְּסָעִיף א׳: (יט) יָצָא. דְּמִקָּצָת אֲנָשִׁים קָמִים בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שֶׁהוּא רְבִיעַ הַיּוֹם. וְאֵין חִלּוּק בֵּין יְמוֹת הַקַּיִץ שֶׁהַיּוֹם אָרֹךְ אוֹ יְמוֹת הַחֹרֶף שֶׁהַיּוֹם קָצָר, חֶשְׁבִּינָן הַיּוֹם לִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת וְהַלַּיְלָה לִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, וְחֵלֶק רְבִיעַ מֵהַיּוֹם הוּא שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת שֶׁל זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. וְצִבּוּר הַמְאַחֲרִים בְּזֶה"ז מִלָּקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, אִם קָרְאוּ קֹדֶם כְּלוֹת שָׁלֹשׁ

בְּאוּר הֲלָכָה

עֲלוֹת כָּל גּוּף הַשֶּׁמֶשׁ. וְעוֹד דִּלְדִבְרֵיהֶם נִהְיָה מֻכְרָחִים לוֹמַר דְּנֵץ הַחַמָּה נִקְרָא אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁמַּתְחִלַּת לְזָרְחָן עַל הָעוֹלָם, כִּי אָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁחֹשֶׁךְ שָׁעָה אַחַר עֲלוֹת הַשַּׁחַר דְּהוּא שֶׁמַּתְחִלַּת לְזָרְחָן עַל הָעוֹלָם, כִּי אָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁחֹשֶׁךְ שָׁעָה אַחַר עֲלוֹת הַשַּׁחַר דְּהוּא עֲדַיִן אֵין נֶגֶר זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ כְּלָל. וּכְעֵין זֶה רָאִיתִי גַּם כֵּן בְּאִשֵּׁל אַבְרָהָם בְּסִימָן זֶה שֶׁמַּבִּיא בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בֵּית דָּוִד (בפתיחה) וּמַשְׁמַע גַּם כֵּן מִלְּשׁוֹנוֹ דְּנֵץ הַחַמָּה נִקְרָא מֵעַת שֶׁמַּתְחִלַּת הַשֶּׁמֶשׁ לָצֵאת מִמְּקוֹמָהּ אַף שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה וְלֹא נוֹדַע לָנוּ עֲדַיִן, וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (ד: ד״ה עד הנץ) שֶׁכָּתַב בְּפֵרוּשׁ דְּנֵץ הַחַמָּה הִיא הַשָּׁעָה שֶׁמַּתְחִלַּת הַחַמָּה לִזְרֹחַ בְּרֹאשֵׁי הֶהָרִים, וְכֵן מִתּוֹסָפוֹת בְּרָכוֹת ט׳ עַמּוּד ב׳ דִּבּוּר הַמַּתְחִיל לְקָרְיַאת שְׁמַע כְּוָתִיקִין שֶׁהִקְשׁוּ דְּמַהֵיכָא דְּנִבְרְשָׁת שֶׁבִּשָּׁעָה שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת הָיוּ נִיצוֹצוֹת יוֹצְאִין הַיְמֶנָּה וְהָיוּ יוֹדְעִין הַכֹּל שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע (ירושלמי ברכות פ״א ה״ג), מוּכָח דְּזְמַן קְרִיאַת שְׁמַע הוּא אַחַר הָנֵץ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַא״ש (פ״א סי׳ י׳), עַיֵּן שָׁם, מַשְׁמַע גַּם כֵּן דְּנֵץ הַחַמָּה הוּא מַשָּׁעָה שֶׁמַּתְחִיל לְהִתְנוֹצֵץ עַל הָעוֹלָם לֹא מִשָּׁעָה שֶׁמַּתְחִלַּת לָצֵאת מִמְּקוֹמָהּ, דְּאִם כֵּן יֵשׁ עוֹד זְמַן הַפְסֵק בֵּין שִׁיטַת הַתּוֹסָפוֹת לְשִׁיטַת רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (הר״ד בתוס׳ יומא לו: ד״ה אמרו), וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן כְּדִמּוּכָח לְהַמְעַיֵּן בִּדְבָרֵיהֶם, דְּהַנַּפְקָא מִינָּהּ הוּא רַק בְּמַה שֶׁכָּתַב גּוֹמְרִין אִם הַכַּוָּנָה הוּא לְגָמְרָהּ עִם הָנֵץ אוֹ לְהִתְחִיל לִקְרוֹתָהּ עִם הָנֵץ, אֲבָל בְּעֶצֶם הָנֵץ לֹא נֶחְלְקוּ. וְעוֹד מִנִּתּוּקֵי גּוּפָא מוּכָח שֶׁלֹּא רָצוּ לִקְרוֹת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ מֻשֶּׁיַּכִּיר אֶת חֲבֵרוֹ דְּהוּא הַתְחָלַת זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הֶפְסֵק הָרַבֵּה אַחַר הַקְּרִיאָה וְלֹא יִהְיוּ יְכוֹלִין לְסָמְכָהּ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (ד: ד״ה תניא) וְהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש ומצוה), וּלְשִׁיטָה זוֹ הִסְכִּים הַתּוֹסָפוֹת (יומא שם) וְהָרַא״ש (שם) וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ״א, וְכִי צְשׁוּר שָׁעָה דְּהוּא עֶרֶךְ שָׁשָׁה מִינוּטִין הוּא זְמַן הָרַבָּה לִקְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹת. וְגַם הַפְּרִי מְגַדִּים בְּצַעֲמוֹ כָּתַב לְכְסוֹף דְּבָרָיו זֶה אֵינוֹ בָּרוּר בְּיוֹתֵר. **הֲנֵה מִכָּל מַה (שהערכנו) [שֶׁהֶאֱרַכְנוּ] נִרְאֶה לְעִנְיַן דְּנֵץ הַחַמָּה נִקְרָא מֵעַת שֶׁנִּגְּהָה תְּחִלַּת זִרְיחָתָהּ עַל הָעוֹלָם,** וּכְמוֹ שֶׁהִצְדַּקְנוּ בְּפִנִּים (סק״ז) בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (שם ד״ה עד הנץ) וְהָעֲרוּךְ (ערך נץ) וּמִבֵּיאִים הַתּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב (פ״א ס״ב). [וְאָמְנָם נִרְאֶה לִי בְּרוּר דְּכַוָּנַת הַמְּגַן אַבְרָהָם שֶׁכָּתַב וְלִי נִרְאֶה דִּלְעִנְיַן הַדִּין וְכוּ', גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְרָצוֹנוֹ לוֹמַר דְּפִשְׁטָה דְּנֵץ הַחַמָּה מוּכָח דְּגַמְרִי קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ הוּא עִם הַנֶּקֻדָּה רִאשׁוֹנָה מֵהַחַמָּה שֶׁמַּתְחִלַּת לְהָאִיר עַל הָעוֹלָם, וּמַה לִּי אִם אַחַר כָּךְ נִמְשַׁךְ מֵעַת הַתְחָלַת הָנֵץ עַד עֲלוֹת כָּל גּוּף הַשֶּׁמֶשׁ שָׁעָה אוֹ עִשּׂוּר שָׁעָה]. וְגַם הַגְּרַ״א כָּתַב בְּסִפְרוֹ שְׁנוֹת אֱלִיָּהוּ (פ״א ס״ב) וּבְבֵאוּרוֹ בְּסִימָן זֶה שֶׁמָּעוּת סוֹפֵר הוּא מַה שֶּׁכָּתַב שְׁעוּר שָׁעָה אַחַת, וְצָרִיךְ לוֹמַר שְׁלִישׁ עִשּׂוּר שָׁעָה, וְעַיֵּן בְּהַקְדָּמַת בְּאוּרוֹ וּבְסִפְרוֹ דְּמֻשָּׁךְ אֱלִיָּעֶזֶר (סק״ח) סַעַם וּפִקּוּחַ לְדִבְרֵיהֶם, עַיֵּן שָׁם שֶׁמּוֹכָח גַּם כֵּן לְדִבְרֵיהֶם דְּנֵץ הַחַמָּה הִיא הַנֶּקֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה מֵהַחַמָּה שֶׁמַּתְחִלַּת לְהִתְנוֹצֵץ עַל הָעוֹלָם. **וְזֶה רָאִינוּ וְשָׁמַעְנוּ שֶׁנּוֹהֲגִין כֵּן בְּהֵיכָל הַנּוֹהֲגִין כְּוָתִיקִין,** וְכֵן מוּכָח לְדִינָא בְּסִפְרוֹ מֶגֶן גִּבּוֹרִים בְּשִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים סוֹף סָעִיף קָטָן ד׳. וּבְסִפְרוֹ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (פ״א אות יד) רָאִיתִי שֶׁכָּתַב דְּנֵץ הַחַמָּה הוּא עֲשָׂרָה מִינוּטִ קֹדֶם עֲלוֹת כָּל גּוּף הַשֶּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ, וְלֹא כְּאֵר טַעֲמוֹ וּמְקוֹרוֹ, וְאוּלַי טָעוּת סוֹפֵר הוּא וְצָרִיךְ לוֹמַר **ששה** מִינוּטִ דְּהוּא עֲשׂוּר שָׁעָה. אַחַר זֶה מָצָאתִי כֵּן בְּהֵדְיָא בְּיֵרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַמָּא דִּבְרָכוֹת (ה״ב) שֶׁגַּם הַחַמָּה הוּא הָעֵת שֶׁהַחַמָּה מַתְחִלַּת לִזְרֹחַ עַל רֹאשֵׁי הֶהָרִים כְּתַלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָעֲרוּךְ הַנַ״ל, וְגַם בְּרֵישָׁ״א פֶּרֶק קַמָּא בְּרוּרוֹ (ח: ד״ה והא דר״ש) מוּכָח לְהָדְיָא כֵּן, וּמִטְּבָא הֵירוּשַׁלְמִי הַזֶּה בְּרַמְבַּ״ן בְּפִלְפּוּלוֹ פֶּרֶק קַמָּא (ב. ד״ה אמר) מִכָּל אֵלֶּה מוּכָח לְהַדְיָא שֶׁהַדִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְמַעְלָה:

ג * **וּמִי שֶׁהוּא אָנוּס. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק״ג) **בְּשֵׁם מֶגֶן אַבְרָהָם** (סק״ג) **וְעִם בִּרְכוֹתֶיהָ קָאָמַר,** דְּמִינָהּ דְּאִינָהּ. **וְצָרִיךְ לִי עַיִן לְעִנְיַן תְּפִלִּין אֵיךְ נִיחֵם אֲז קֹדֶם זְמַן הַנָּחָתָן** וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל׳ (ס״א), וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְמַה שֶׁהִצְדַּקְנוּ בְּסָעִיף קָטָן ט״ז בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגַדִּים (משו״ת סק״ב), דְּהָלֹא הַפְּרִי מְגַדִּים קָאֵי עַל הַשְּׂכִים לָצֵאת לְדֶרֶךְ הַמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְשָׁם הַכֹּל שָׁוִין וּלְמַשְׁמְשָׁן כְּשֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן וּלְכָרוּךְ עֲלֵיהֶם הַזְּמַן דְּמִשִּׁיְרָאָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וַיַּכִּירֵנוּ וְכַנַ״ל בְּסִימָן ל׳ (סעיף ג׳), מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא. **וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי מִקֹּדֶם בְּסוֹף דִּבּוּר הַמַּתְחִיל זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע לְעִנְיַן מִי שֶׁהִשְׁעָה דְּחוּקָה לוֹ, עַיֵּן שָׁם:**

* **עַד עַל לִבָּהּ. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם** (סק״ד) **מַה שֶּׁהִקְשָׁה וּמְתָרֵץ בָּזֶה. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן פ״ט סָעִיף ח׳, וּבְלִבּוּשׁ נִזְקַר גַּם כֵּן פְּסוּק אָחֹר, וְצָרִיךְ עִיּוּן.** וּכְפִי הַנִּרְאֶה שָׁם כֵּן שָׁם לָזֶה, וּמֵהַתֵּימָא עַל מָגֵן אַבְרָהָם שֶׁלֹּא זָכַר מִזֶּה:

ד * **מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר. בְּדִבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם** לְקַמָּן בְּסִימָן פ״ט סָעִיף קָטָן [ג׳] **וְהַפְּרִי מְגַדִּים וְהַפְּרִי חָדָשׁ שָׁם** (ס״א) **מְבֹאָר דְּזְמַן עַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא קֹדֶם שֶׁהַאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וּבְאֵלִיָּה רַבָּה שָׁם** (סק״א) **רָאִיתִי שֶׁהוּא חוֹלֵק עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם וְסוֹבֵר דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר נִקְרָא מִשֶּׁהֵאִיר פְּנֵי מִזְרָח וְלֹא קֹדֶם. וְצָרִיךְ עִיּוּן. מְצָאתִי** דְּלְאוֹ יִחִידָאָה הוּא בָּזֶה, **כִּי גַּם הַגְּרַ״א** בְּסִפְרוֹ שְׁנוֹת אֱלִיָּהוּ בְּבְרָכוֹת פֶּרֶק א׳ עַל הַמִּשְׁנָה דְּעַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר (מ״א) **כָּתַב כֵּן דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא הָאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח,** וְכֵן כָּתַב שָׁם גַּם כֵּן בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל נִכְנְסִין דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא מְשֶׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן בְּסִפְרוֹ מַשֵּׂה יְהוּדָא (ס״ פט סק״א) גַּם כֵּן דַּעְתּוֹ כֵּן. **וְנִרְאֶה**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג (י) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג). וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ומי שהוא): (יא) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ו): (יב) פְּרִי מְגַדִּים (משו״ת סק״ב):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו״ע הרב (סי׳ פט ס״א) כתב: שהוא אור הנוצץ מהחמה במזרח מהלך ד׳ מילין קודם נץ החמה [והוא קודם שהאיר כל פני המזרח].

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן נח נט

*בְּלֹא בְּרָכוֹת, יַחֲזֹר לִקְרוֹתָהּ בְּזִמְנָהּ עִם הַבְּרָכוֹת. [ד]וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ס׳ (ס״ג) (בית יוסף סימן מ״ו (ד״ה ומ״ש מלשון)): ה׳ אִם נָאֲנַס וְלֹא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית עַד שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, כֵּיוָן שֶׁעֲדַיִן לֹא הֵגִיז (כ) הַחַמָּה קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וְיוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית. [ב]וְאִם הָיָה אָנוּס בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָצֵאת לַדֶּרֶךְ מְקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְטִים, (כא) לֹא יִקְרָא אָז קְרִיאַת שְׁמַע פַּעַם (כב) שֵׁנִית לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל יוֹם, שֶׁמַּאֲחַר שֶׁעָשָׂה לְאוֹתָהּ שָׁעָה לַיְלָה אִי אֶפְשָׁר לַחֲזֹר (כג) וְלַעֲשׂוֹתָהּ יוֹם: [ו]לְאַף עַל פִּי שֶׁזְּמַנָּהּ נִמְשָׁךְ עַד סוֹף הַשָּׁעָה הַשְּׁלִישִׁית, אִם עָבְרָה שָׁעָה שְׁלִישִׁית וְלֹא (ז) (כד) קָרָאָהּ, [ח]קוֹרֵא אוֹתָהּ בִּבְרָכוֹתֶיהָ כָּל (כה) שָׁעָה רְבִיעִית שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי הַיּוֹם, וְאֵין לוֹ שָׂכָר כְּקוֹרֵא בְּזִמְנָהּ. [י]וְאִם (כו) עָבְרָה שָׁעָה רְבִיעִית וְלֹא (ח) קָרָאָהּ, (כז) *קוֹרְאָהּ בְּלֹא בְּרָכוֹתֶיהָ כָּל הַיּוֹם: [ז]אִם לֹא קָרָאָהּ בַּיּוֹם [ט]יֵשׁ אוֹמְרִים (כח) שֶׁיֵּשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין (ט) [ט] בַּעֲרָבִית. וְכֵן אִם לֹא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּעַרְבִית יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין בַּיּוֹם, (כט) [י]וְיֵשׁ חוֹלְקִים:

ד שם בגמרא ח׳ (ע״ב) לפרוש הרי״ף והרמב״ם שם (רי״ף ב. רמב״ם ה״י). כ הרא״ש שם (פ״א סי׳ ט). ל [ז] בְּרָכוֹת (ח׳) [ט] (ע״ב). מ שם י׳ (ע״ב). נ רא״ש שם (סי׳ י) לדעת רב האי גאון. ס כל בו (סי׳ ו) בשם רבנו חיים. ע שם.

א בְּרָכוֹת (י״ב) [י״א] (ע״ב). ב תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה שם (ה׳ ד״ה גמ׳).

נט דִּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה בְּיוֹצֵר. וּבוֹ ה׳ סְעִיפִים:

א [א]בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר (פ) [א] (א) אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ, [ב]תִּקְּנוּ לְהַזְכִּיר מִדַּת לַיְלָה בַּיּוֹם, לְהוֹצִיא

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שָׁעוֹת דְּהַיְנוּ קֹדֶם שֶׁעָבַר רֹבַע הַיּוֹם, יוֹצִיאֵין יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשוּ״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו״ק או״ח) סימן ג׳ שֶׁאֵין לְאַחֵר הַקְּרִיאָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל הַזְּקֵנִים הַמִּתְאַחֲרִים לָבוֹא וְיִצְטָרְכוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד, כֵּיוָן שֶׁעַל יְדֵי זֶה יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְאֵין אוֹמְרִים לְאָדָם חָטָא כו׳, עַיֵּן שָׁם: ז [ט] בְּעַרְבִית. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתַב לְהַקְשׁוֹת עַל הַמִּשְׁנָה לְמָלֵךְ, עַיֵּן שָׁם שֶׁהֵם מִדִּבְרֵי הָרַב הַמַּגִּיהַּ שָׁם. וְאֵין בְּנָתְנוּ לְהַקְשׁוֹת עַל הַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לוֹ תַּשְׁלוּמִין, כֵּיוָן דְּהָתָם בְּשֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּתַוְדָּא מַחְתָּא מַחְתִּינְהוּ, וְכֵיוָן דְּמוֹקְמִינַן בְּתְפִלָּה דְּוָקָא בְּמִזִּיד הָוֶה לֵיהּ שְׁגָגַת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן, גַּם בְּשֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע דְּוָקָא בְּכַהֲאי גַּוְנָא חוּא, וְקָצַר בִּלְשׁוֹנוֹ וְכָתַב כְּאָמוּר לְעֵיל דְּהַיְנוּ עַל מַה שֶּׁהִתְּפִיס שָׁם בְּמִשְׁנָה לְמָלֵךְ לְפִנֵי זֶה דִּבְרֵי הַשּׁ״ס דִּכְשֶׁכַּל בְּמִזִּיד מוֹקֵי לָהּ, עַיֵּן שָׁם:

א [א] אוֹר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּעֶטֶרֶת זְקֵנִים שֶׁלֹּא לוֹמַר וּמְלֹא עוֹלָם, רַק מָלֵךְ עוֹלָם כו׳. וּבְאַבְודְּרָהָם (הל׳ ברכות ש״ס) כָּתַב וּמָלֵךְ עוֹלָם, וְכֵן הוּא בְּסִפְרָא בְּיִרְמְיָה (י׳ י׳). וְכָתַב בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (סי׳ של יוצר אות ח) שֶׁמִּפְּאַן מוּכָח כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּלְחֶם רַב סִימָן א׳ דְּדָוְקָא בְּתְפִלָּה צָרִיךְ לְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן בָּרוּר, אֲבָל בְּתַאֲרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל, וְדֵי שֶׁנֹּאמַר הַתְּאָרִים כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבִים בְּתוֹרָה, עַיֵּן שָׁם. וְהַבְּאֵר הֵיטֵב כָּתַב כְּדִבְרֵי הַלֶּחֶם רַב לְעִנְיַן מִלַּת מֶלֶךְ שֶׁכָּךְ כָּתַב הָאֲרי״ז כו׳, וְאִם כֵּן גַּם בָּזֶה אֵין לְהַקְפִּיד וְיֵשׁ לוֹמַר וּמְלֹא עוֹלָם. וְעַיֵּן שָׁם בְּלֶחֶם רַב כִּי רְצוֹן קוֹנָיִם בָּא בִּלְשׁוֹן רַבִּים לְהַתְפָּאֲרָת, כְּמוֹ ׳אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים׳ (יהושע כד יט), שֶׁכֵּן לְשׁוֹן הַמִּקְרָא. וְנִרְאֶה לִי שֶׁאֵין צָרִיךְ לָזֶה, כִּי הָרִבּוּי הוּא עַל הַנִּזְכָּרִים, וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (בראשית מ א) ׳לַאֲדוֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם׳, עַיֵּן שָׁם:

בְּאוּר הַלָּכָה

לִי רְאִיָּה לְדִבְרֵיהֶם מִדִּבְרֵי חֲרָשְׁבָּ״א (ח: ד״ה ולענין קריאה) וְהוּבָא בְּסִימָן זֶה בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה מי שהוא) דְּמִכֵּיוָן שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר שָׁפִיר מָצֵי קָרֵי יוֹצֵר אוֹר וּכְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר, וַהֲרֵי אַנְשֵׁי מִשְׁמָר אָמְרוּ יוֹצֵר אוֹר זְמַן הַרְבֵּה אַחַר שְׁחִיטַת הַתָּמִיד כִּדְאִיתָא בְּרֵישׁ״ בְּרָכוֹת י״א עַמּוּד ב׳ דְּבוּר הַמַּתְחִיל בָּרוּכוּ, וּשְׁחִיטַת הַתָּמִיד הָיָה אַחַר שֶׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח כִּדְאִיתָא בְּיוֹמָא רֵישׁ פֶּרֶק ג׳, וּמַה רְאָיָה הִיא דְּאוֹר נִקְרָא אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, אֶלָּא וַדַּאי דְּעַמּוּד הַשַּׁחַר נִקְרָא מִשֶּׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח. וְלִפְי זֶה יָצָא לָנוּ גַּם כֵּן קוֹלָא לְעִנְיַן בְּדִיעֲבַד לִקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית אִם לֹא הָיָה אָנוּס. וְאַף דְּאִפְשָׁתִי לִי לְהַקְשׁוֹת עַל הָרַשְׁבָּ״א מִמַּה שֶׁהֵאִיר מִצִּי לוֹמַר יוֹצֵר אוֹר, דִּילְמָא שָׁם שְׁאנֵי שְׁנִשְׁתַּהֶה בְּהַרְבֵּה עִנְיָנִים אַחַר הַשְּׁחִיטָה. וְאוּלַי סְבִירָא לֵיהּ דְּכֹהֲנִים זְרִיזִין לֹא נִתְאַחַר אֶצְלָם עַל יְדֵי זֶה כִּי אִם מְצַט מִן הַמְצוּי:

* בְּלֹא בְּרָכוֹת. מִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּאִם קָרָאָהּ בִּבְרָכוֹת, אַף בְּהֶם יָצָא, וְלִכְאוֹרָה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ה׳ עַיֵּן שָׁם לֵיתְפְּתֵּפֵּק אִם יָצָא בְּדִיעֲבַד בִּבְרָכַת יוֹצֵר אוֹר. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, דְּאִנּוּ צְרִיכִין רַק לַחְשֹׁשׁ לְדַעַת רַב הָאי גְּאוֹן (הוא״ד בטור סי׳ ס) דְּדִלְמָא בְּרָכַת יוֹצֵר הָוֵי אֲמִירַת לְעִנְיַן לְכַתְּחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן זֶה (א״א סק״ה), עַיֵּן שָׁם:

ו * קוֹרְאָהּ בְּלֹא בְּרָכוֹתֶיהָ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק כו). וְאַף שֶׁדַּעַת הַפְּרִי חָדָשׁ וּבְתְשׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב סִימָן (ע״ז) [פ׳] מְפַקְפֵּק בָּזֶה הֵיכָא דְּמַתְחִלָּה קָרָא אֶת כָּלָּה, עַיֵּן שָׁם: (כה) שָׁעָה רְבִיעִית. דִּבְרָכוֹת (ח) אֵינָם שַׁיְכִים לִקְרִיאַת שְׁמַע, דְּאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְקְנוּ קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע, מִכָּל מָקוֹם לְאוֹ בְּרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע הִיא, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹת שְׁמַע, וַהֲרֵי הֵם כְּמוֹ תְּפִלָּה, וּלְפִיכָךְ דִּינָם כְּמוֹ תְּפִלַּת הַשַּׁחַר שֶׁהוּא רַק עַד שְׁלִישׁ הַיּוֹם: (כו) עָבְרָה שָׁעָה רְבִיעִית. אֲפִלּוּ (יח) נָאֳנַס, אֲפִלּוּ הָכִי מִכָּאן וְאֵילָךְ הִפְסִיד הַבְּרָכוֹת. וְאִם בֵּרַךְ (יט) הָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְעַיֵּן בְּבָאוּר הֲלָכָה (ד״ה קוראה): (כז) קוֹרְאָהּ. עַיֵּן בְּלִבּוּשׁ שֶׁכָּתַב יָכוֹל לִקְרוֹתָהּ וְכוּ׳, וְהַכַּוָּנָה הוּא שֶׁטּוֹב שֶׁיְּקַרְאֶנָּה כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, אֲבָל אֵינוֹ מְחֻיָּב, שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם בָּזֶה הַמִּצְוָת עֲשֵׂה דְּקִרְיאַת שְׁמַע, וּכְמוֹ שֶׁהִסְכִּימוּ כָּל הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין נִמְשָׁךְ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע מִן הַתּוֹרָה רַק עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְכַנַּ״ל. וְדַע דְּמִכָּל מָקוֹם פָּרְשַׁת צִיצִית אוֹ שְׁאָרֵי פְּסוּקִים שֶׁהֵם מִזְּכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם מְחֻיָּב מִן הַתּוֹרָה כָּל הַיּוֹם, דְּהָא מִן הַתּוֹרָה לֹא נִקְבַּע זְמַן לִזְכִירָתָהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַשַּׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן י׳ דְּעַד הָעֶרֶב הוּא זְמַן לִזְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, עַיֵּן שָׁם: ז (כח) שֵׁישׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין. אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁיֵּצֵא בָּזֶה יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר זְמַנָּהּ וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּקוֹרֵא בַּתּוֹרָה, רַק שֶׁלְּכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַשְׁלִימָהּ כְּמוֹ תְּפִלָּה, עַל כֵּן (כ) מִיבָּעֵי לֵיהּ לְאַקְדּוּמֵי חוֹבַת שְׁתִּיָּא בְּרִישָׁא, וְתַכָּף אַחַר מַעֲרִיב יִקְרָא עוֹד שְׁמַע בְּשָׁכִיב זֶה הַפַּעַם שֶׁחִסֵּר אִם בְּשׁוֹגֵג חִסְּרָהּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְקַמָּן בְּסִימָן ק״ח (ס״א): (כט) וְיֵשׁ חוֹלְקִין. הַגְּרַ״א וְהַבְּרָכֵי יוֹסֵף (סק״ז) הִכְרִיעוּ כְּדֵעָה זוֹ:

א (א) אוֹר. צָרִיךְ לְהַפְסִיק בֵּין יוֹצֵר וּבֵין אוֹר, כִּי הֵיכִי דְּלֹא לִשְׁתְּמַע יוֹצֵרוֹר. וְעַיֵּן בְּבֵאֵר הֵיטֵב (סק״א) וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) מַה שֶּׁכָּתַב עוֹד בָּזֶה:

בֵּאֵר הֵיטֵב

אִם רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן לֹא יָצָא אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִקְרוֹתָהּ. ב״ח (ס״ה): ז (ו) קָרָאָהּ. אֲפִלּוּ בְּשִׁשִּׁיעָה. ט״ז (סק״ד): (ח) קָרָאָהּ. אֲפִלּוּ בְּאֹנֶס. ט״ז (שם): ז (ט) בְּעַרְבִית. וּמִבָּעֵי לֵיהּ לְאַקְדּוּמֵי חוֹבַת שַׁחֲרִית. מֵעַן אַבְרָהָם (סק״ח). עַיֵּן בְּסִפְרֵי מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ בְּפֶרֶק ג׳ מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה״ט), שֶׁהִקְשָׁה שָׁם וְתֵימָא לִי שֶׁהָרֵי לְמוּד עֲרוּךְ הוּא בְּיָדֵינוּ (כו׳), ׳מְצִנְעִת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן׳, זֶה שֶׁכְּשֵׁל קְרִיאַת שְׁמַע, וְעַיֵּן שָׁם, וְכַנִּזְכָּר לְהַקְשׁוֹת עַל הֵישׁ אוֹמְרִים דְּסִבְרָא לֵיהּ דֵּישׁ לוֹ תַּשְׁלוּמִין. וְאַחַר הַמְּחִילָה לֹא עַיִן רָפָה בְּסוּגְיָא תְּחִלַּת פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (שם), דְּשָׁם מִסְקִינַן שֶׁכְּשֵׁל בְּמֵזִיד, וּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁנָה לְתְפִלָּה מִדְּקָאָמַר זֶה שֶׁכְּשֵׁל קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ תְּפִלָּה, וְעַל זֶה נִקְשֵׁנִי דִּכְשֵׁל בְּמֵזִיד, וְדוּ״ק. עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגב״י), וְעַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ:

א (פ) אוֹר. צָרִיךְ לְהַפְסִיק בֵּין יוֹצֵר וּבֵין אוֹר, כִּי הֵיכִי דְּלֹא יִשְׁתְּמַע יוֹצֵרוֹר. מִשְׁרָתִים וַאֲשֶׁר מִשְׁרָתָיו רָאשֵׁי חֲבוֹת מו״ם, וְהוּא שֵׁם אַהֲרוֹן מִשֵּׁם ע״ב, לָכֵן יֵשׁ לְרַקֵּד שֶׁלֹּא יִדָּלֵג וַא״ו שֶׁל וַאֲשֶׁר. כְּשֶׁאוֹמֵר יוֹצֵר אוֹר יְמַשְׁמֵשׁ בִּתְפִלָּה שֶׁל יָד. וּכְשֶׁאוֹמֵר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ יְמַשְׁמֵשׁ בִּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ. מַעֲרִיצִים וּמְקַדְּשִׁים כֻּלָּם בְּמִ״ם, וְיֵשׁ גּוֹרְסִין בְּנוּ״ן. וְהָאוֹמְרִים בְּמִ״ם צְרִיכִים לְהַפְסִיק בֵּין מַמְלִיכִים לְאֵת שֵׁם הָאֵל הַמֻּלָּךְ. רְצוֹן קוֹנָיִם וְלֹא רְצוֹן קוֹנָם. לֶחֶם רַב סִימָן א׳, וְכֵן כָּתַב הָאֲרי״ז זַ״ל (משנת חסידים מסכת תפילת הבריאה פ״ב אות א) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״א) וְרֹב פּוֹסְקִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים רְצוֹן קוֹנָם, עַיֵּן עֶטֶרֶת זְקֵנִים. אֲהוּבִים בְּרוּרִים גִּבּוֹרִים רָאשֵׁי חֲבוֹת אש״ג, וְהוּא שֵׁם רִאשׁוֹן מִשֵּׁם מ״ב. עוֹשִׂים בְּאֵימָה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְקָרְיָנַן בֵּיהּ ׳וּבְקוּמְךָ׳, וּבְדִיעֲבַד הָעֲמִידוּהוּ עַל דִּין תּוֹרָה. א]וְדַוְקָא בְּאַקְרָאֵי בְּעָלְמָא (יג) דְּהַיְנוּ פַּעַם אַחַת בַּחֹדֶשׁ הוּא דְּיוֹצֵא בְּדִיעֲבַד, אֲבָל אִם הוּא רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִקְרוֹתָהּ. מִיהוּ אִם שָׁעַת הַדְּחַק הוּא, אֲפִלּוּ רָגִיל טוֹבָא שָׁרֵי, דְּמֵאי הָוֵי לֵיהּ לְמֵימַר: ה (כ) הַחַמָּה. וּמִקָּצָת אֲנָשִׁים יְשֵׁנִים בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, לָכֵן בְּשָׁעַת הַדְּחַק קָרְיָנַן בֵּיהּ גַּם כֵּן ׳וּבְשָׁכְבְּךָ׳, אֲבָל בְּלָאו הָכִי אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא: (כא) לֹא יִקְרָא. וְיֵשׁ חוֹלְקִין בָּזֶה. עַיֵּן אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ט) וּבְכֶאוּר הַגְּרַ״א: (כב) שֵׁנִית. ב]אֲפִלּוּ (יד) אַחַר שֶׁיִּגִּיעַ הַזְּמַן דְּשִׁכִּיר אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת: (כג) וְלַעֲשׂוֹתָהּ יוֹם. אֲלָא (טו) יַמְתִּין אוּלַי יִזְדַּמֵּן לוֹ לִקְרוֹתָהּ בְּזִמְנָהּ כְּהִלְכָתָהּ: ו (כד) קָרְאָהּ. אֲפִלּוּ (טז) בְּפְשִׁיטָה. וְנִרְאֶה פְּשׁוּט דְּמֵה שֶׁכָּתַב וְלֹא קָרְאָהּ לְאוֹ דַּוְקָא, דְּהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ קָרָא אוֹתָהּ כֻּלָּהּ מִקֹּדֶם בְּזִמְנָהּ בְּלֹא בְּרָכוֹתֶיהָ, אֲלָא לְרִבּוּתָא נַקְטֵיהּ, דְּלֹא נַיְמָא כֵּיוָן דְּלֹא קָרָאהּ כְּלָל עַד עֵתָה גְּרוּעַ יוֹתֵר, וְכֵן כָּתַב בְּהָדָיָא בְּבֵית יוֹסֵף סוֹף סִימָן מ״ו (ד״ה ומ״ש כדראיתא), עַיֵּן שָׁם. וּבִתְשׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב סִימָן (ע״ז) [פ׳] מְפַקְפֵּק בָּזֶה הֵיכָא דְּמַתְחִלָּה קָרָא אֶת כָּלָּה, עַיֵּן שָׁם: (כה) שָׁעָה רְבִיעִית. דִּבְרָכוֹת (ח) אֵינָם שַׁיְכִים לִקְרִיאַת שְׁמַע, דְּאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְקְנוּ קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע, מִכָּל מָקוֹם לְאוֹ בְּרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע הִיא, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹת שְׁמַע, וַהֲרֵי הֵם כְּמוֹ תְּפִלָּה, וּלְפִיכָךְ דִּינָם כְּמוֹ תְּפִלַּת הַשַּׁחַר שֶׁהוּא רַק עַד שְׁלִישׁ הַיּוֹם: (כו) עָבְרָה שָׁעָה רְבִיעִית. אֲפִלּוּ (יח) נָאֳנַס, אֲפִלּוּ הָכִי מִכָּאן וְאֵילָךְ הִפְסִיד הַבְּרָכוֹת. וְאִם בֵּרַךְ (יט) הָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְעַיֵּן בְּבָאוּר הֲלָכָה (ד״ה קוראה): (כז) קוֹרְאָהּ. עַיֵּן בְּלִבּוּשׁ שֶׁכָּתַב יָכוֹל לִקְרוֹתָהּ וְכוּ׳, וְהַכַּוָּנָה הוּא שֶׁטּוֹב שֶׁיְּקַרְאֶנָּה כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, אֲבָל אֵינוֹ מְחֻיָּב, שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם בָּזֶה הַמִּצְוָת עֲשֵׂה דְּקִרְיאַת שְׁמַע, וּכְמוֹ שֶׁהִסְכִּימוּ כָּל הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין נִמְשָׁךְ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע מִן הַתּוֹרָה רַק עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְכַנַּ״ל. וְדַע דְּמִכָּל מָקוֹם פָּרְשַׁת צִיצִית אוֹ שְׁאָרֵי פְּסוּקִים שֶׁהֵם מִזְּכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם מְחֻיָּב מִן הַתּוֹרָה כָּל הַיּוֹם, דְּהָא מִן הַתּוֹרָה לֹא נִקְבַּע זְמַן לִזְכִירָתָהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַשַּׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן י׳ דְּעַד הָעֶרֶב הוּא זְמַן לִזְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, עַיֵּן שָׁם: ז (כח) שֵׁישׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין. אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁיֵּצֵא בָּזֶה יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר זְמַנָּהּ וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּקוֹרֵא בַּתּוֹרָה, רַק שֶׁלְּכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַשְׁלִימָהּ כְּמוֹ תְּפִלָּה, עַל כֵּן (כ) מִיבָּעֵי לֵיהּ לְאַקְדּוּמֵי חוֹבַת שַׁחֲרִית, וְתַכָּף אַחַר מַעֲרִיב יִקְרָא עוֹד שְׁמַע בְּשָׁכִיב זֶה הַפַּעַם שֶׁחִסֵּר אִם בְּשׁוֹגֵג חִסְּרָהּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְקַמָּן בְּסִימָן ק״ח (ס״א): (כט) וְיֵשׁ חוֹלְקִין. הַגְּרַ״א וְהַבְּרָכֵי יוֹסֵף (סק״ז) הִכְרִיעוּ כְּדֵעָה זוֹ:

ד (יג) בֵּ״ח (ס״ה) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ח) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ט) וּמְגַן אַבְרָהָם (סק״ח). ה (יד) פְּרִי מְגַדִּים (משב״ז סק״ג), כְּמוֹ דְּלֹא כְּמִנְחַת כֹּהֵן (מבוא השמש מאמר א פי״ד). וְעַיֵּן מָגֵן גִּבּוֹרִים (שם סי״ק יא): (טו) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ודע) וְלֹא (מז) טַ״ז (סק״ד) וּשְׁאָר מְגַדִּים (סי״ה) וְטַ״ז (סק״ד) וּפְרִי מְגַדִּים: (יז) רַשְׁבָּ״א (בתשובה ח״א סי׳ מז): (יח) רא״ש (פ״א סי׳ י) וְטוּר: (יט) בֵּ״ח (סק״ח): ז (כ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו״ע הרב (ס״ה) לא חילק, וכתב: אם קראה מיד שעלה עמוד השחר אע״פ שלא היה אנוס יצא, שבדיעבד העמידוהו על דברי תורה בכל ענין. **ב]** ובשו״ע הרב (קו״א סק״א) מפקפק בזה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah